

Fylkesmannen i Vest-Agder
Serviceboks 513
4605 KRISTIANSAND S

Deres ref: 2007/2615
Saksbehandler: TGI
Vår ref: 07/3673-
Dato: 24.10.2007

KRISTIANSAND KOMMUNE	
Saksnr. 200709410	Dok.nr. 20
30 OKT. 2007	
Enhet/Saksbeh. KHGR	Arkivkode FO
Unnt.off. iht.	

Midlertidig husvære etter sosialtjenesteloven § 4-5

Det vises til brev av 27.06.07.

Henvendelsen gjelder forståelsen av Lov om sosiale tjenester § 4-5, og hva retten til midlertidig husvære innebærer. Det er lagt ved en del enkeltsaker som eksemplifiserer praksisen i en kommune.

Sosial- og helsedirektoratet kan ikke ta stilling til enkeltsakene, og svarer på generelt grunnlag.

Retten til midlertidig husvære etter § 4-5

Etter sosialtjenesteloven § 4-5 er sosialtjenesten forpliktet til å finne midlertidig husvære for dem som ikke klarer det selv. Plikten etter § 4-5 er en naturalytelse og ikke en pengeytelse, slik at sosialtjenesten rent faktisk må finne midlertidig husvære. Sosialtjenestens plikt etter § 4-5 gjelder bare midlertidig husvære for personer og familier i akutte nødsituasjoner. Bestemmelsen gir ingen plikt til å løse mer permanente boligproblemer. Sosialtjenesten har imidlertid et ansvar for å medvirke til å skaffe boliger til personer som ikke selv kan ivareta sine interesser på boligmarkedet, jf. § 3-4. Denne bestemmelsen påpeker kommunens plikt, men gir ikke den enkelte et rettskrav på en varig bolig.

Kommunens ansvar for midlertidig husvære etter § 4-5 er presisert i forarbeidene til sosialtjenesteloven i Ot. prp. nr. 29 (1990 – 1991). I Rundskriv I-1/93 s. 104 har departementet uttalt at en person har krav på tjenester etter § 4-5. Bestemmelsen i § 4-5 gir en rettighet for den enkelte når vilkårene for øvrig er oppfylt. Kommunen må derfor treffe enkeltvedtak ved tildeling av midlertidig husvære, jf. sosialtjenesteloven § 8-1 annet ledd.

Direktoratet vil presisere at årsaken til hjelpebehovet i nødsituasjoner skal være uten betydning for om det skal innvilges stønad eller midlertidig husvære. Departementet har i Ot.prp. nr. 29 (1990 – 1991) uttalt at en søker kan ha krav på nødhjelp i en akutt krisesituasjon uavhengig av årsaken til hjelpebehovet. Kommentarene er knyttet til lovens § 5-1, og de samme hensynene vil gjelde også ved vurderingen av om det skal innvilges midlertidig husvære i akutte nødsituasjoner etter § 4-5. Loven stiller ingen krav om at nødsituasjonen skal ha elementer av farlighet, fysisk eller psykisk, ved seg. Direktoratet presiserer at det å ha et sted å sove og oppholde seg det neste døgn er en livsnødvendighet, og mangel på dette er i seg selv en nødsituasjon.

Sosial- og helsedirektoratet
Avd. kommunale velferdstjenester
Tone Giske, Tel: 24 16 31 45

Postadr: Pb 7000 St Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadr: Universitetsgaten 2, Oslo
Tel: 810 20 050 • Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@shdir.no • www.shdir.no

Kvalitetskrav til midlertidig husvære

Tjenester og ytelser etter sosialtjenesteloven må ligge på et forsvarlig nivå sett i forhold til de behov som skal dekkes. Tjenestetilbudet må utarbeides ut fra den enkeltes situasjon og i samarbeid med vedkommende, jf. § 8-4.

Ved vurderingen av hva som er forsvarlige tjenester må lovens formål vektlegges. Et av formålene er å bidra til at den enkelte får mulighet til *å leve og bo selvstendig og til å ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre*, jf. § 1-1 bokstav b. Formålsbestemmelsen klargjør de felles overordnede mål for sosialtjenestens arbeid; mål som angir hva sosialtjenesten skal oppnå med sine ulike tiltak. I følge merknader til loven uttrykker formålsbestemmelsen de sosialpolitiske mål for sosialtjenestens virksomhet. Bestemmelsen skal fungere retningsgivende og veiledende for sektorens prioriteringer generelt og for tolkingen av de enkelte bestemmelser i sosialtjenesteloven.

Rundskriv U-5/2003 "Veileder for kvalitetskrav til midlertidig husvære etter lov om sosiale tjenester § 4-5" gir retningslinjer med det formål å veilede kommunene i arbeidet for å sikre forsvarlig kvalitet ved midlertidige botilbud som kommunene benytter. Det anbefales at kommunene utarbeider og inngår avtaler med døgnovernattingssteder for å sikre de menneskene det gjelder et forsvarlig tilbud, samt å legge til rette for et godt samarbeid mellom kommuner.

Veilederen påpeker at midlertidig husvære bare skal benyttes i akutte situasjoner, for eksempel ved brann, utkastelse, familiebrudd etc. Direktoratet presiserer at denne opplistingen ikke er uttømmende, og det kan være mange årsaker til at en person eller familie får behov for midlertidig husvære. Sosialtjenesten må vektlegge søkerens behov på søknadstidspunktet. Årsaken til at vedkommende trenger et sted å bo er ikke avgjørende dersom de faktiske forhold er slik at han eller hun er uten bopel det nærmeste døgn.

Kvalitetsveilederen presiserer at barnefamilier, barn og unge som har et akutt boligbehov må få tilbud om midlertidig husvære som er forsvarlig og egner seg for denne gruppen. Det er påpekt at kommunen må sikre at forsvarlige og egnede tilbud for denne gruppen er tilgjengelige når behov oppstår.

Kommunen har plikt til å føre internkontroll for å sikre at virksomhet og tjenester etter sosialtjenesteloven kapittel 4, herunder midlertidig husvære etter § 4-5, er i samsvar med krav fastsatt i eller i medhold av lov eller forskrift, jf. sosialtjenesteloven § 2-1 annet ledd. Fylkesmannens tilsynsansvar gjelder tilsvarende på samme område.

Departementets veileder anbefaler at kommunen før midlertidig husvære tas i bruk, gjør en vurdering av tilbudets standard. Det er ønskelig at kommunene utarbeider kvalitetskrav og inngår kvalitetsavtaler med private døgnovernattingssteder.

Lovens betegnelse om at det skal være et "husvære" stiller visse krav til hva kommunen kan tilby. Det kan være hotell, pensjonat, hospits, campinghytte og lignende, som driver utleie av rom på døgnbasis når eiendommen er regulert til formålet. Veilederen stiller visse krav til overnattingsstedet. Beboerne skal blant annet ha mulighet for matlaging i husværet, det må være god adgang til bad og toalett, mulighet for vask av tøy samt ha rett til privatliv og kunne motta besøk.

Natthjem

Sosial- og helsedirektoratet har fått flere henvendelser der det stilles spørsmål om bruk av såkalte natthjem fyller kravene til midlertidig husvære etter § 4-5. Direktoratet ser det derfor som hensiktsmessig å kommentere dette spesielt. Det opplyses i henvendelsene at søkeren i mange tilfeller henvises til natthjemmet uten at tilbudet ytes gjennom enkeltvedtak etter § 4-5. Natthjemmene det dreier seg om er flere steder overnattingstilbud der beboerne må være ute på dagtid, f. eks. fra kl. 10.00 til 19.00. Der det likevel er truffet vedtak, har sosialtjenesten henvist til natthjem med en presisering av at det er *"overveiende sannsynlig at du også i natt vil få plass..."*.

Sosial- og helsedirektoratet mener at ordlyden *overveiende sannsynlig* ikke kan regnes som tildeling av en *rettighet* etter definisjonen av enkeltvedtak i forvaltningsloven § 2. Midlertidig husvære skal tilstås som en klar og utvetydig rett i enkeltvedtak etter § 4-5.

Daværende Sosial- og helsedepartementet har i Rundskriv I-34/2001 pkt. 5.1.4.4.1 gitt følgende merknader om akutt hjelp og nødrett: *"Dersom søknaden for eksempel mottas like før en helg, og søkeren hevder å stå helt uten midler til mat, eller ikke har et sted å sove, må søknaden vurderes med dette utgangspunkt. Søknader som mottas i forbindelse med akutte situasjoner kan ikke avslås, eller nektes behandlet med den begrunnelse at søkeren for eksempel kan henvende seg til veldedighetstilbud eller lignende."* Selv om merknaden er knyttet til sosialtjenesteloven § 5-1, vil de samme vurderingene gjelde ved behov for midlertidig husvære etter § 4-5. Direktoratet viser til Ot.prp. nr. 29 (1990-91) side 67, der det ble drøftet om bestemmelsen om rett til økonomisk stønad var tilstrekkelig for å gi midlertidig husvære eller om det skulle gis en egen bestemmelse for dette formålet. En egen hjemmel i § 4-5 gir større rett enn økonomisk stønad, ved at bestemmelsen forplikter sosialtjenesten til å *finne* midlertidig husvære i tillegg til ansvaret for å dekke utgiftene.

Direktoratet mener videre at losji der beboerne er utestengt fra boligen store deler av døgnet ikke fyller kravene til midlertidig *husvære* i § 4-5. Dette gjelder særlig dersom det er usikkert om man får sove på samme sted neste natt, og følgelig må bære med seg sine eiendeler. Denne type utestengning gjør det vanskelig for beboerne å kunne delta i alminnelige daglige aktiviteter eller arbeid, jf. lovens formål om å kunne leve og bo selvstendig og ha en aktiv og meningsfylt tilværelse i fellesskap med andre.

Videre kan utestengning på dagtid føre til at beboere med behov for tjenester etter sosialtjenesteloven kapittel 4, ikke får de tjenestene som de har krav på. Tjenester som praktisk bistand og opplæring kan vanskelig ytes dersom tjenestemottakeren ikke kan være tilstede. Dersom beboerne må ut på dagtid mot sin vilje, uten at de tilbys annet husvære, er direktoratet enig med Helsetilsynet i at det vil være brudd på kravene til forsvarlig standard. Det vises til Helsetilsynets oppsummering fra landsomfattende tilsyn i 2004 med kommunale sosialtjenester til rusmiddelmissbrukere.

Rundskriv U-5/2003 gir konkrete retningslinjer om hvilket innhold midlertidig husvære bør ha for at det skal kunne regnes som et forsvarlig tjenestetilbud. Bruk av midlertidige boliger der beboerne må være ute hele dagen kan vanskelig anses som forenlig med kvalitetskravene i rundskrivet.

Antall midlertidige husvære

Det varierer fra kommune til kommune hvor mange midlertidige husvære det er behov for. Som presisert i Rundskriv U-5/2003 vil direktoratet påpeke at kommunen skal sørge for at tilbud om midlertidig husvære er tilgjengelig når behov til enhver tid oppstår. Dette bør gjelde både for tilbud i egen kommune og ved kjøp av plasser i andre kommuner.

Nasjonal strategi for å forebygge og avskaffe bostedsløshet

I Regjeringens strategi for å forebygge og bekjempe bostedsløshet "På vei til egen bolig" er det en uttalt ambisjon å avvikle hospits og tilby varig bolig i stedet. Ett av resultatmålene er at ingen skal oppholde seg lenger enn tre måneder i midlertidige husvære. Sosial- og helsedirektoratet tildeler midler knyttet til kartlegging samt utvikling av rutiner og metoder som skal bidra til at ingen oppholder seg i midlertidige botilbud mer enn tre måneder.

Med vennlig hilsen

Øystein Olsen e.f.
avdelingsdirektør

Tone Giske
seniorrådgiver

Kopi:

Landets fylkesmenn

Statens Helsetilsyn

Byombudet, Kristiansand kommune, Serviceboks 417, 4604 Kristiansand /